

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological approach) ทำการศึกษาประสบการณ์ของผู้ดูแลเด็กสมองพิการ ในแง่ของความคิดเห็นต่อการให้ความหมาย และหน้าที่ของการเล่นของเด็กสมองพิการที่มารับบริการทางกิจกรรมบำบัดในหน่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลวิจัยแบบใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีการเตรียมข้อคำถามไว้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ดูแลให้ความคิดเห็นต่อการเล่นของเด็กสมองพิการที่อยู่ในความดูแลร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กขณะรับบริการในสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็ก เพื่อความเข้าใจในเรื่องการเล่นของเด็ก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. เป็นพ่อหรือแม่ของเด็กสมองพิการที่มารับบริการทางกิจกรรมบำบัดที่หน่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กอย่างน้อย 2 อาทิตย์ เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า 3 เดือน ก่อนการเข้าร่วมวิจัย เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจพฤติกรรมการเล่นของเด็กสมองพิการในความดูแล
2. มีความยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัย
3. มีระดับการรับรู้ดี สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ดี

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 3 คน จาก 3 ครอบครัว เนื่องจากผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างอยู่ในกระบวนการสัมภาษณ์แล้วพบว่าข้อมูลมีความอึด仗จึงยุติการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไว้ที่ 3 คน

กระบวนการคัดเลือกผู้ร่วมวิจัย

มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. พิจารณาเลือกผู้ดูแลจากรายชื่อเด็กสมองพิการที่มารับบริการที่สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กศิริราช ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 และเป็นผู้ดูแลที่มีประสบการณ์การเล่นกับเด็ก

2. อธิบายโครงการวิจัย วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย สิทธิในการเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัย หลังจากนั้นทบทวนสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย
3. ให้ผู้ดูแลที่ยินดีเข้าร่วมงานวิจัยลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสังเกตพฤติกรรมการเล่น และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลการวิจัยในส่วนของการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดต่อหน้าที่และความหมายของการเล่นในเด็กสมองพิการในความดูแล ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จำนวน 3 ครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัว จำนวนคนในครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดู กิจกรรมที่เด็กทำในแต่ละวัน การทำกิจกรรมการเล่นของเด็ก สัมพันธภาพของเด็กกับคนในครอบครัว รูปแบบการเล่นของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก

ครั้งที่ 2 สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเล่นของเด็กในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่น ความรู้สึกที่มีต่อการเล่นของเด็ก วิธีการสนับสนุนการเล่นของเด็ก เป็นต้น

ครั้งที่ 3 สัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ความถูกต้องในการตีความและข้อมูลเพิ่มเติมที่ยังมีข้อสงสัยหรือตกหล่น

สำหรับคำถามที่ใช้มีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่น แต่คำถามมีความยืดหยุ่นมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ในสนามวิจัย

ก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กลับเข้าไปสังเกตการณ์ในสนามวิจัยไว้ล่วงหน้าเพราะแม้ว่าจะเป็นสถานที่ทำงานแต่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสถานที่และผู้ร่วมงานในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จากนั้นจึงทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล โดยการเข้าไปสังเกตการณ์ขณะที่เด็กมาเข้ารับบริการที่สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กศิริราช โดยขณะนั้นไม่ได้เปิดเผยตัวว่าทำงานในหน่วยกิจกรรมบำบัดเด็กเนื่องจากต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลยินดีในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง ไม่มีความกังวลว่าหากไม่เข้าร่วมวิจัยจะมีผลกระทบในการรักษาของเด็ก หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยหลังจากที่อธิบายเกี่ยวกับการวิจัย เช่น วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแล้ว เมื่อผู้ให้ข้อมูลตอบรับผู้วิจัยอธิบายเวลาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตและอธิบาย

เหตุผลในการบันทึกเสียงและให้เซ็นชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัยแล้วเข้ากระบวนการสัมภาษณ์ โดยมีแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีสองส่วนคือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ในเรื่องความสัมพันธ์กับเด็ก การดูแล และประวัติในการรักษา โดยมีแนวคำถามดังนี้

1. ท่านมีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างไร
2. กรุณาบอกช่วงเวลาที่ท่านใช้ในการดูแลเด็กในแต่ละวันและเป็นระยะเวลาานานเท่าไร ต่อเนื่องกันตลอดหรือมาดูแลเป็นครั้งคราว
3. ท่านมีผู้ที่ช่วยดูแลเด็กหรือไม่ ถ้ามีคือใคร และใครที่เป็นผู้ดูแลหลัก
4. เด็กมีอายุเท่าไร ทราบหรือไม่ว่าเด็กได้รับการวินิจฉัยโรคว่าอย่างไร จากสาเหตุใด
5. ก่อนหน้านี้เด็กเคยรับการฟื้นฟูมาก่อนหรือไม่ ถ้ามีรับการรักษาที่ใด
6. เหตุใดจึงมารับการรักษาที่หน่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กศิริราช
7. เด็กมารับการรักษาที่หน่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟูเด็กศิริราชเป็นระยะเวลาานานเท่าไร
8. ช่วยเล่าถึงสิ่งที่เด็กทำในชีวิตประจำวันว่ามีอะไรบ้าง
9. สัมพันธภาพระหว่างเด็กกับคนในครอบครัวเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเล่น โดยมีแนวคำถามดังนี้

1. ช่วยเล่าถึงการเล่นของเด็กว่าเป็นอย่างไร
2. ในแต่ละวัน เด็กเล่นอะไรบ้าง และเล่นอย่างไร
3. เด็กเล่นกับใคร เล่นอย่างไร
4. ขณะที่เล่นเด็กต้องการความช่วยเหลือในการเล่นหรือไม่ อย่างไร
5. เด็กสนใจกิจกรรมการเล่นหรือของเล่นอะไร
6. เด็กแสดงกริยา ทำท่างอย่างไรในขณะที่เล่น (ยิ้ม หัวเราะ พอใจ ไม่พอใจ เป็นต้น)
7. ท่านคิดว่าการเล่นมีผลอย่างไรต่อเด็ก
8. ท่านคิดว่าการเล่นมีประโยชน์อย่างไรต่อเด็ก
9. การเล่นส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างไร
10. ท่านคิดว่าขณะเล่น เด็กต้องใช้ทักษะอะไรบ้าง
11. คิดว่าการเล่นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร
12. ท่านมีความคิดเห็นต่อการเล่นของเด็กสมองพิการและเด็กปกติอย่างไร
13. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเล่นของเด็กสมองพิการ
14. ท่านคิดว่าการเล่นมีความหมายอย่างไรต่อเด็กสมองพิการ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. ตัวผู้วิจัย
2. เครื่องบันทึกเสียงที่ใช้ในการบันทึกการสัมภาษณ์
3. สมุดบันทึก สำหรับการบันทึกข้อมูลภาคสนาม
4. เพิ่มข้อมูล ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมตัวของผู้วิจัย ในการเตรียมตัวก่อนเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์กับผู้ดูแลเด็กปกติ 1 คนและเด็กสมองพิการ 1 คนเพื่อประเมินข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ว่ามีความชัดเจน เหมาะสมในการสัมภาษณ์หรือไม่ และมีการปรับคำถามในบางข้อ ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะในการสัมภาษณ์ของผู้ทำการวิจัย เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. การบันทึกข้อมูลภาคสนาม ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยบันทึกเสียงโดยใช้เทปบันทึกเสียงตลอดการสนทนา และบันทึก วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ รวมทั้งอารมณ์ สีหน้า ภาษาท่าทางของผู้ให้ข้อมูล
3. การจัดการข้อมูล สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ (1) การจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล คือ การถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำและบันทึกภาษาท่าทาง เสียงหัวเราะ น้ำเสียง ความนิ่งเงียบของผู้ให้ข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ และ (2) การจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล คือ การนำข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์หาหัวข้อเรื่องสำคัญ (theme)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล (thematic analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีลักษณะเฉพาะคือ การดำเนินไปของการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไปจนกระทั่งการเขียนรายงานสิ้นสุดลง งานวิจัยนี้อ้างอิงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี thematic analysis โดยจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแตกข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยตามความหมายที่ปรากฏ และนำมาคัดรวมกันเป็นหัวข้อเรื่องสำคัญ (theme) ให้สอดคล้องกับคำถามงานวิจัยตีความข้อมูล และหลังจากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนของการแปลความหมายของข้อมูลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง ความคิดเห็น ประสบการณ์ การเล่น โดยมีขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยแตกข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยตามความหมายที่ปรากฏเพื่อหาสาระสำคัญ จากคำพูด ประโยคหรือแนวคิดที่ปรากฏซ้ำกันหรือเป็นแบบแผน แล้วนำมาคัดรวมกันเป็นหัวข้อเรื่องสำคัญ (theme)
2. ผู้วิจัยทำการแปลความหมายของข้อมูลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง ความคิดเห็น ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลต่อการเล่นของเด็กสมองพิการ

การตรวจสอบความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัยในครั้งนี้มี 2 แบบคือ

1. การตรวจสอบโดยให้นักวิจัยท่านอื่นอ่านและให้ความเห็น (peer review) สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. การตรวจสอบโดยการวิธีนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล (member checking) ผู้วิจัยนำหัวข้อเรื่องสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบเพื่อสอบถามความคิดเห็นว่ามีความตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลคิดหรือไม่โดยใช้วิธีการสอบถามผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งหากพบว่า ข้อมูลไม่ตรง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจนได้หัวข้อเรื่องสำคัญที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ดูแล

การนำเสนอผลการวิจัยและบทสรุป

การนำเสนอเนื้อหาผลของการวิจัยจะแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 4 มีเนื้อหาที่พูดถึงการเล่าถึงพื้นฐานชีวิตของครอบครัวและตัวเด็กแต่ละคนที่เข้าร่วมการวิจัยผ่านการเล่าเรื่องราวสั้น ๆ ของเด็กแต่ละคน ผู้วิจัยได้เรียบเรียงผ่านประเด็น “*แรกรู้จักและเริ่มต้นเข้าสู่โลกของหนูนุ ข้าวเจ้าและเนปาล*” และนำเสนอประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ลักษณะการเล่นของเด็กสมองพิการ โดยมีประเด็นคือ “*เด็กอยากเล่นและเป็นผู้เล่น*” และ “*ฝึกฝนปนการเล่น*”

บทที่ 5 เป็นบทที่นำเสนอเนื้อหาที่ผ่านการวิเคราะห์เพื่อถ่ายทอดความคิดเห็นของผู้ดูแลในเรื่องหน้าที่และความหมายของการเล่น โดยประเด็นหลักประเด็นแรกคือ “*หน้าที่ของการเล่น*” โดยมีประเด็นย่อยที่อธิบายประโยชน์ของการใช้การเล่นสำหรับเด็กสมองพิการจากมุมมองของผู้ดูแล คือ “*เล่นเพื่อกระตุ้นทักษะในการเคลื่อนไหว*” “*เล่นเพื่อส่งเสริมให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้*” “*เล่นเพื่อความผ่อนคลาย*” และ “*เพราะอยากให้ลูกได้เล่นเหมือนเด็กคนอื่น*” และประเด็น

หลักประเด็นที่สองเป็นประเด็นที่พูดถึง “ความหมายของการเล่น” โดยอธิบายว่าการเล่นมีความหมายอย่างไรต่อเด็กสมองพิการด้วยเนื้อหา “เพราะสนุกเด็กถึงเล่น”

บทที่ 6 เป็นบทวิจารณ์และข้อเสนอแนะ โดยใช้แนวคิดทางกิจกรรมบำบัด ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะของงานวิจัย การนำไปปรับใช้ในทางคลินิก ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป และความคิดเห็นต่อการดำเนินงานวิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved